

La vida de Txékhov

Irène Némirovsky,
autora d'origen
ucraïnès que va
morir a Auschwitz el
1942, va escriure
sobre Txékhov, a
l'altra pàgina /ARXIU

L'Avenç pública una
biografia d'Anton
Txékhov escrita per
Irène Némirovsky

**LA VIDA
DE TXÉKHOV**
Irène Némirovsky

Traducció: Margarida
Casacuberta

Editorial: L'Avenç
Barcelona, 2016

Pàgines: 176

Preu: 18 euros

Irène Némirovsky va morir de tifus a 39 anys al camp de concentració d'Auschwitz, dos mesos després d'haver-hi estat deportada, a l'octubre del 1942. Durant els dos últims anys de la seva vida, sota l'ocupació de París per l'exèrcit alemany, havia escrit a dojo: dues novel·les, *Sang calenta* i *Suite Francesa*, i una biografia sobre Txékhov. La prosa d'aquesta biografia és molt temperada, íntima, com si li fos un escut de civilització per l'amenaça de la barbàrie nazi que l'encerclava, cada cop de més a prop. I és que amb Txékhov mantenia moltes afinitats: tots dos eren russos ucraïnesos, tots dos van ser maltractats pels pares, tots dos tenien malalties respiratòries, tots dos van ser creadors d'una prosa asserenada i punyent... Aquestes afinitats eren com un corrent subterrani entre l'escriptora i el dramaturg i ajudaven Némirovsky a trobar el to de respecte i de tendresa que fan que cada paràgraf d'aquesta biografia sigui un homenatge a Txékhov i un cant a la vida i a la literatura. Certament *La vida de Txékhov* és una obra lluminosa, que crea una panoràmica única de la vida de l'autor, de les seves inquietuds, de la societat russa, però sobretot il·lumina el lligam entre vida i literatura, va a l'essència literària de Txékhov, a la seva visió i al seu estil intransferibles. Com va dir un crític del diari *Le Figaro*, *La vida de Txékhov* és un veritable acte d'amor. Ara la tenim en català, en traducció de Mita Casacuberta.

Narrant uns inicis difícils

L'obra s'estructura en capítols molt breus, que van narrant els moments més importants de la vida de Txékhov i ens fa espectadors de la creació de la seva personalitat excepcional. Comença amb un capítol precís, en què Némirovsky relata una escena de Txékhov petit, una baralla amb el seu germà gran Saixa, i ens acostava amb aquest primer pla a la seva infantesa difícil. Des de bon començament mostra, doncs, que aquesta biografia no és gens acadèmica, no és només una acumulació de dades, sinó un relat d'un escriptor sobre un escriptor, una peça literària de primera qualitat. Quan ens parla del pare de Txékhov, per

exemple, ens fa un retrat esfereïdor i alhora ens el fa comprendre: era fill de serf, un home autoritari, agressiu, que criava els seus fills a crits i a cops, com ell mateix havia estat educat, un comerciant nefast i un devot fanàtic, que feia participar els sis fills en els cants de l'església fins a altes hores de la matinada, fent-los passar fred i son. Némirovsky remarca que, per bé que Anton havia nascut alegre –“per instint, li agradava la gràcia, el bon humor, la bona educació”–, no va oblidar mai els càstigs rebuts, no ja pel dolor físic sinó pel sentiment d'humiliació.

A causa dels deutes contrets, el pare va haver d'emigrar a Moscou i la família s'hi va afegir, tret d'Anton, que havia d'acabar el batxillerat i es va quedar sol a Taganrog, a 14 anys. Feia classes particulars i malvivía rellogat a la seva antiga casa. Némirovsky ens parla d'aquest moment de solitud i de dificultats econòmiques viscut amb entesa i serenor, però que li deixaran un pòsit de tristesa. A l'estiu anava sovint a les este-

pes, i aquest paisatge sortirà sovint en la seva obra: “Eren unes esteses de terra tan basses que, després d'haver-li alegrat l'ànima amb un sentiment de llibertat sense límits, l'aclaparaven amb el seu silenci, la seva monotonia, un territori sense boscos, sense muntanyes, on els ocells són muts, les flors mortes, els rierols rars...” Quan entra a la Universitat a estudiar medicina, a Moscou, ja comença a publicar contes als diaris, però: “No es pot desempallegar d'aquell sentiment d'inferioritat, d'humilitat, que sempre ha sentit a casa seva, a l'escola [...] i tanmateix, en alguna línia, en una mitja pàgina apareix el Txékhov autèntic, amb el seu tendre i trist somriure.”

Relats tristos, no pessimistes

A més de la descripció del caràcter de Txékhov i dels fets més importants de la seva vida –el viatge a la presó de Sakhalín, per exemple–, Némirovsky analitza la seva obra narrativa i teatral amb gran precisió. En el cas dels contes, ens fa veure com Txékhov

tanca molta experiència humana en un nombre restringit de pàgines, les seves narracions breus són una porta entreoberta a una casa desconeguda que de seguida es torna a tancar, i ens nòfereix l'experiència del metge: diagnòstics precisos, sense feblesa, sense pietat morbosa, però amb una simpatia profunda. El lector es reconeix en aquestes vides mitjanes, en aquests dies monòtons i sense esclat. Igualment com la seva obra dramàtica, són relats tristos, però no pessimistes, encara que deixen el cor encogit.

Un dels moments més interessants d'aquesta biografia és quan compara Tolstoi i Txékhov. Hi havia un gran afecte entre ells dos, tot i que eren tarannàs molt diferents: Tolstoi era un gran senyor, tenia una visió dels mugics idealitzada, era creient, volia salvar-los de la condició de serfs. Txékhov, per contra, era pobre, tenia els mugics més a prop, els visitava com a metge, i tenia una visió realista i pietosa: "Tolstoi és ple de passió, d'obstinació sublim; Txékhov és escèptic i distanciat de tot. L'un crema com una flama, l'altre il·lumina el món exterior amb una llum freda i suau".

Les formes de l'Apocalipsi

Per acabar, hi ha un moment esfereïdor en què Némirovsky compara el temps convuls que va viure Txékhov a Rússia amb el seu moment històric, i sorprèn veure fins a quin punt era conscient del destí d'Europa i del seu propi: "El mal regnava llavors com ara; encara no havia pres, com avui, les formes de l'Apocalipsi, però l'esperit de violència, de covardia i de corrupció era pertot arreu. Igualment com ara, el món es dividia en botxins cecs i víctimes resignades." Potser per aquesta consciència, Némirovsky retroba una certa pau en la redacció d'aquesta biografia, en la llibertat interior que comparteix amb Txékhov: "Des de petit, havia volgut salvaguardar la seva llibertat interior, la seva dignitat, i ho havia aconseguit, malgrat els cops i la misèria." *

Josep Ruaiç: unitat, personalitat i dignitat

El 19 de setembre Josep Ruaiç (Moia, 1940) va presentar a Barcelona la seva última obra, una recopilació de 32 articles publicats a la revista *Llengua Nacional* durant gairebé dues dècades. Ampliats i actualitzats, aquests textos superen les 500 pàgines en una edició que Ruaiç ha confiat a l'editorial Claret.

Fins ara, el "gramàtic del poble", tal com l'ha definit Carles Riera, ha estat editor de pràcticament tot el que ha escrit. Només el 1989 se'n va desmarcar amb la publicació, a Barcanova, de *Deu estudis sobre normativa lingüística*. En aquesta ocasió el nombre d'estudis és tres vegades superior, i Ruaiç s'ha decidit a aplegar-los sota un segell de confiança i un títol genèric, *Estudis de llengua*. La intenció no és altra que servir els nombrosos estudiosos i conreadors actuals del català amb l'esperança que "resultin també d'utilitat per a les instàncies normativitzadores d'ara i del futur".

Tres principis

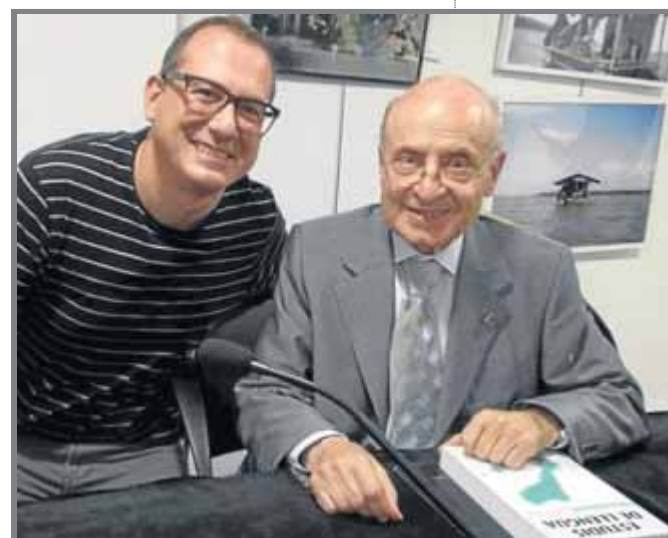
Els tres principis que el gramàtic Josep Ruaiç creu que han d'inspirar la normativa són possiblement els mateixos que defineixen la seva obra i ell com a lingüista: unitat, personalitat i dignitat.

Unitat, perquè Ruaiç sap entroncar amb la seva pròpia tradició formal. Citant Sèneca, explica que el camí a través de preceptes és llarg, "però és breu i còmode a través d'exemples". L'autor en dóna, i força (alguns exemples són fins i tot d'obres seves), amb la recança que els autors citats o al·ludits no es puguin molestar. Però el gramàtic del poble cerca alhora una tradició de fons, amb unes solucions que intenten frenar una evolució que, en ocasions, veu descontrolada. La unitat de Ruaiç se sosté també en la concepció d'una llengua comuna, que defensa amb casos reals. Per exemple: la necessitat d'incorporar el pasat simple, ben viu en zones perifèriques, en el llenguatge central escrit.

Personalitat, perquè Ruaiç defensa el mateix que defensava anys enrere, amb la mateixa suavitat en les formes però contundència en el fons. Així, no està d'acord amb la proposta de Joan Coromines en relació amb les preposicions *per i per a*, que els mitjans segueixen des de fa dècades. I ho diu i ho repeteix sen-

se embuts: aquesta norma *de facto* és filològicament infundada; gramaticalment incongruent, i socialment disgregadora, demagògica i contraproductiva. La interferència del castellà és un altre cavall de batalla contra el qual Ruaiç subratlla que caldria tenir una reacció més forta.

Dignitat, perquè el gran gramàtic dóna eines per lluitar contra l'empobriment, la relaxació, el mal gust i l'ambigüitat. En aquest punt destaca casos de

Josep Ruaiç i, a l'esquerra, David Paloma en una trobada recent
ARXIU

cacofonies, repeticions i redundància, d'incoherències i de figures sintàctiques. Un dels estudis de llengua més reeixits és, possiblement, el que dedica als verbs *dicendi*, *cogitandi* i *sentiendi*. Quin gran servei no farà als professionals de la paraula!

Els temes més tractats

Estudis de llengua conté una majoria d'articles dedicats a la sintaxi, molt per sobre de l'estilística i del lèxic. A l'ortografia hi dedica només un parell de textos: la denúncia del "problema del guionet" persisteix, amb l'exposició de la història particular i la crítica detallada de les normes (que, per cert, la nova ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans només té parcialment en compte). Estudi més llarg, també de sintaxi, tracta els límits en l'ús dels pronoms febles *en i hi*. Ruaiç analitza els factors que han fet aparèixer els pronoms de manera abusiva i, sobretot, n'explica la inconveniència des d'un punt de vista gramatical i estilístic. Això sí: amb abundància d'exemples, per fer el camí planer. *